

**БАРКАМОЛ РИВОЖЛАНГАН ШАХСНИ ТАРБИЯЛАШДА ҲАРАКАТЛИ
ЎЙИНЛАРНИНГ ЎРНИ.**

10.53885/c4959-5971-7034-z

Ғайрат Салимов

Бухоро давлат университети жисмоний маданият назарияси ва услубиёти кафедраси
доценти,
педагогика фанлари номзоди

Ирода Косимбекова

Бухоро давлат университети Бухоро давлат педагогика институти Жисмоний мадания
таълим
йўналиши I- босқич магистранти

Аннотация Мақолада болаларни ўйин мавжуд бўлган шаклларда мавжуд ҳаёт билан кенгрок таништиришга имкон беради. Ўйин болаларнинг турли хил фаолияти, ўйин кўникмаларини шакллантиришга ёрдам беради. Уларни фикрлаш, ҳис-туйғулар, тажрибалар, ўйин муаммосини ҳал қилишнинг фаол усулларини излаш, уларнинг ўйин шароитлари ва шароитларига бўйсунуши, ўйиндаги болаларнинг муносабатлари, ўйин орқали бола органик ривожланади, инсон маданиятининг муҳим қатлами катталар ўртасидаги муносабатлар - оилада, уларнинг касбий фаолияти ва бошқалар. Ўйин ўқитувчилар барча таълим вазифаларини, шу жумладан ўрганишни ҳал қиладиган энг муҳим фаолият сифатида фойдаланилади.

Аннотация Статья позволяет ближе познакомиться с жизнью, существующей в тех формах, в которых доступна игра. Игра помогает детям развивать различные виды деятельности, игровые навыки. Своё мышление, эмоции, переживания, поиск активных путей решения игровой задачи, их послушание условиям и условиям игры, отношения детей в игре у ребёнка органически развивается через игру, важный пласт культуры человека, отношения между взрослыми - в семье, их профессиональной деятельности и т.д. Игра используется учителями как важнейшая деятельность, решающая все учебные задачи, в том числе и учебную.

Аннотация The article allows you to get to know the life that exists in the forms in which the game is available. The game helps children develop various types of activities, game skills. Their thinking, emotions, experiences, the search for active ways to solve the game problem, their obedience to the conditions and conditions of the game, the relationship of children in the game, the child organically develops through the game, an important layer of human culture, the relationship between adults - in the family, their professional activities, etc. The game is used by teachers as the most important activity that solves all educational tasks, including educational ones.

Калит сўзлар: ўйин, ўйин шакллари, ўйиннинг роли, индивидуал ёндашув, ривожланиш, таълим, ахлоқий, эстетик, рол ўйнаш, ижодий ўйинлар, дидактик ўйинлар, ижодий ўйинлар.

Ключевые слова: игра, игровые формы, ролевые игры, индивидуальный подход, развитие, воспитание, нравственность, эстетик, ролевые игры, объяснительные игры, дидактические игры, объяснительные игры.

Кей вордс: game, game forms, role-playing games, individual approach, development, education, morality, aesthetics, role-playing games, explanatory games, didactic games, explanatory games.

Мақтабгача ёшдаги болаларни интеллектуал, ахлоқий, эстетик ва жисмоний жиҳатдан ҳар томонлама ривожлантириш учун шароитларни яратиш мақтабгача таълим муассасаларида таълим-тарбия жараёнини ташкил қилишнинг мавжуд тартибини қайта кўриб чиқишни ҳамда мақтабгача таълим хизматларини кўрсатишнинг замонавий усулларини жорий этишни талаб қилади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси мақтабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисидаги қарорида Таълим-тарбия жараёнини такомиллаштириш болаларнинг ривожланганлиги даражасини ва уларнинг умумий бошланғич таълимга тайёрлигини, шунингдек, уларнинг ижтимоий, шахсий, ҳиссий, нутқий, жисмоний ва ижодий ривожланишини баҳолаш асосида амалга оширилиши лозим.

Бунда болаларда Ватанга муҳаббат ҳиссини, оилага, ўз халқининг миллий, тарихий, маданий қадриятларига ҳурмат, атроф-муҳитга нисбатан эҳтиёткорона муносабатни шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилиши ҳақида қарорда такидланган.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqiyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Биз биринчи ўринга мактабгача ёшдаги болаларга индивидуал ёндашиш ва мактабгача таълим муассасасининг ўз кадр-қиммати сақланиб қолган ўйинларни қўйиш лозим. Ўйиннинг ролини ошириш каби мактабгача ёшдаги боланинг етакчи фаолияти ва унга устунлик бериш, албатта, ижобийдир.

Ўйин орқали бола органик равишда ривожланади, инсон маданиятининг жуда муҳим қатламини - ўртасидаги муносабатларни ўрганади катталар - оилада, уларнинг касбий фаолияти ва бошқалар Ҳозирги вақтда замонда тарбия масалалари айниқса долзарбдир.

Болаларда ватанпарварлик, шунинг учун болалар боғчасида педагогик фаолиятни ташкил этишдаги вазифалар ривожлантиришга қаратилган фуқаролик ва ватанпарварлик фазилатларига эга бўлган болалар, инсонпарварлик туйғуларини тарбиялаш, шакллантириш ижтимоий фаол, мустақил, Давлат таълим стандарти талабларини, ўйинларнинг хилма-хиллигини, ҳар бирининг индивидуаллигини ҳисобга олган ҳолда, тўғри ташкил этилган ўйин фаолияти билан ёрдам берадиган интеллектуал ривожланган ижодий шахсни тарбиялашдан иборат. Бу ўз она юртлигига бўлган муҳаббат ва ўз халқи билан фахрланиш ва ташқи дунёдан ажралмаслик ҳисси ва хоҳиш бойлиқни сақлаш ва ошириш қаратилиши лозим.

Шунинг учун ўқитувчилар сифатида бизнинг вазифамиз бу: болани севишга тарбиялаш ва ўз оиласига, уйига, боғчасига, кўча, шаҳар, табиатга ва барча тирик мавжудотларга эҳтиёткорона муносабатни шакллантириш, тарбия меҳнатга ҳурмат, ўзбек тилига қизиқишни ривожлантириш урф-одатлар, инсон ҳуқуқлари бўйича оддий билимларни шакллантириш, она юрт ҳақидаги ғояларни кенгайтириш болаларни рамзлар билан таништириш, давлат (герб, байроқ, мадҳия); масъулият ва мамлакат ютуқлари билан фахрланиш туйғусини ривожлантириш; бағрикенгликни шакллантириш, бошқа халқларга, уларнинг анъаналарига ҳурмат туйғулари, боланинг ватанпарварлик тарбияси мураккаб таълим жараёни, унинг қалбида ахлоқий туйғуларнинг ривожлантиришга йўналтириш керак.

Шундай қилиб, ўйин энг кўп ҳаракатни талаб қилади. Тарбиячи ва болаларнинг биргаликдаги фаолиятига, ўйинга эътибор бериш мактабгача ёшдаги болалар учун таълим шакллари, болалар фаолиятини қатъий тартибга солишнинг йўқлиги, педагогик жараёни ташкил қилишда болалар боғчаси ва дастурларнинг мазмунига ҳисса қўшади.

Ўйин орқали фикрлаш ривожланади, ақлий ривожланган, ўз-ўзини такомиллаштиришга муҳтож шахс. Шундай экан, буни ишонч билан айтиш мумкин мактабгача ёшдаги болаларнинг асосий фаолияти ёш - руҳий ва жисмоний кучлар ривожланадиган таълим усули сифатида ўйин бола ва ижтимоий ассимиляция қилиш усули сифатида тажриба.

Профессор П.Ф. Лесгафт шундай деб ёзган эди: “Ўйин бор бажарадиган машқ ҳаётга тайёргарлик. Ўйинлар бола учун энг фойдали машғулот бўлиб, у одатда унинг одатлари ва урф-одатларининг асосини ташкил этадиган ҳаракатларга ўрганиб қолади. касблар, одатда, завқланишни кўтариш ҳисси билан боғлиқ.

Ўйин, боланинг фаолияти сифатида ривожланади ўз қонунларига кўра. Нима сабабдан ўйиннинг қонуниятлари қай даражада фаолият озми-кўпми муваффақиятга эришади, улардан педагогик мақсадларда, иш шакли, мазмуни ёки усули сифатида фойдаланиш даражасида болалар билан ўйинни педагогик сифатида биринчи бўлиб саралаган педагогик ҳодиса, ўйин дидактик, у бажаради ўқув вазифалари. Унинг ёрдами билан болаларга берилади шакл, ўлчам, ранг, ҳаракатни бошқариш ҳақида ғоялар ҳисобланади.

Болалар ўйинлари - жуда қийин. Гарчи бу ўйинлар умумий хусусиятларга эга, аммо улар кўпинча бир-биридан жуда фарқ қилади ва уларни амалга оширишнинг турли ҳолатларига боғлиқ. Ўйинлар табиати болаларнинг ёши, улар ўйнаш шароитлари, жинси, ўйинчоқлари ва уларнинг ихтиёридаги материали, шунингдек, боланинг ақлий ва жисмоний ривожланиши, оилада, боғчада олинган тарбиясига боғлиқ.

Функционал ўйинлар.

Улар турли функцияларга эга ривожланмоқда тана ва оёқ-қўлларнинг ҳаракати, бош, бундай ўйинлардир боланинг ёлғон гапириши, нарсаларни ушлаши, уларни уриши. Бу ўйинлар бир ёшли болаларга хосдир болалар, кейин улар аста-секин тўхтайд.

Ресептив ўйинлар.

Бундай ўйинларда асосий нарса ташқи импульсларни идрок этишдир. Бу ерда сезги органлари, кўриш, эшитиш, расмларга қараб, китоблар, фарқловчи товушлар - бу ўйинларнинг асосий мазмуни. Бу ўйинлар билан ўйналади бир ёш ва ундан катта ёшдаги болалар, энг мақбул ёш - беш йил.

Рол ўйнаш.

Ушбу ўйинларда болалар маълум бир ролни ўз зиммаларига оладилар ва тасвирланган вазиятга ўрганадилар. Улар ўз ўйинларига одатий нарсаларни киритадилар рол сўзлари "мен худди шифокорман (онам, ўқитувчи, ҳайдовчи). Ролли ўйинларда, қоида тарқасида, кўп сонли иштирокчилар. Булар аслида жамоавий ўйинла ҳисобланади. Кўпроқ мустақил ва етук ҳаракатлар болалар шунинг учун улар боланинг нутқи ва тафаккури етарлича ривожланганда амалга оширилиши мумкин, тахминан икки ёшдан бошлаб, улар асосан катта мактабгача ёшга тўғри келади.

Конструктив ўйинлар.

Улар истагига асосланади яратиш, диққатни жамлаш, ушбу ўйинларда болаларни конструктив материаллар, қурилиш тўпламлари, тахталар, кум, қоғоз, мато бўлаклари билан таъминлаш керак. Конструктив мазмуни ўйинлар - қуриш, кесиш, катлама. Бу ўйинлар меҳнатнинг асоси ҳисобланади кўникмалар ва икки ёшга тўлган болаларни жалб қила бошлайди. Энг мақбул ёш - 6 ёш. Психологлар ўйинни мактабгача ёшдаги боланинг, ўқитувчиларнинг фаолияти сифатида баҳолайдилар таълим методи сифатида фойдаланадилар. Шунинг учун улар болаларнинг ташаббуси билан пайдо бўладиган, яъни мазмунини олдиндан айтиб бўлмайдиган ўйинларни ҳам бошқарадилар, шундай қилиб, улар ҳам таълим беради. Бундан ташқари, улар болаларни жалб қилишади олдиндан танланган ўйинларда боланинг шахсиятининг айрим томонларини ривожлантириш. Бу билан педагогик амалиётда ўйинларнинг иккига бўлиниши мавжуд асосий гуруҳлар:

Ижодий ўйинлар.

Улар мактабгача ёшдаги ўйинларнинг энг бой ва энг типик гуруҳини ташкил қилади.

Улар ижодий деб аталади, чунки болалар мақсади, мазмуни ва қоидаларини аниқлаш ўйинлар. Бу ўйинларнинг ўзига хос хусусияти - атрофдаги ҳаёт, инсон фаолияти ва инсонлар ўртасидаги муносабатларни акс эттириш. Ҳар бир ижодий ўйин гўё дунёнинг инъикосидир. Ижодий ўйинларнинг муҳим қисми ролли ўйинлардир.

Маҳаллий психологияда қабул қилинган қарашларга кўра, ролли ўйин болалар ўйинини ривожлантиришнинг энг юқори шакли ҳисобланади. У мактабгача таълим муассасасида ўз ёшига етади ёши, бу даврда етакчи фаолият сифатида ҳаракат қилади.

Ролли ўйинда болалар инсонларни, ҳайвонларни, транспортни ва ҳоказоларни тасвирлайди. Болалар ўйинни ҳақиқатдан ажратадилар, улар тушунадилар Масалан, улар ҳақиқий ҳайдовчи эмаслиги, бироқ, болалар ўйин ҳақиқий ҳаёт эмаслигини билишса-да, улар ҳақиқатан ҳам ўз ролларини самимий ҳис қилишади ҳаётга муносабатини, фикрларини ифодалаш улар ўйинни жиддий қабул қилишади, чунки ролли ўйин бой турли хил ҳиссий тажрибалар, бу боланинг онгида чуқур из қолдиради, бу унинг унга бўлган муносабатига таъсир қилади.

Ижодий ўйинлардан бири дираматик ўйинлардир. Ушбу ўйинларда болалар ҳикоя мавзусидаги воқеаларни тасвирлайдилар, эртақлар, театрлаштирилган ўйинлар. Уларда

болалар ривожланиш иши ғоясини ўзлаштирадилар ҳаракатлар, ҳодисаларнинг бориши ва уларнинг шартлилиги. Болаларнинг ижодкорлиги уларда намоён бўлади. Қаҳрамонни тўғри тасвирлаш, бадиий иш, ўйиндан бери қаҳрамонларнинг тажрибалари кўпинча боланинг шахсий тажрибаси билан бирлашади ва шу билан бирга бола қаҳрамонни имкон қадар ҳақиқат ва самимий тасвирлаш учун кўп ҳаракат қилади, биз драматик ўйинларини бириктираемиз. Бу болаларга катта тарбиявий аҳамиятга эга.

Ижодий ўйинларнинг кейинги кичик турлари конструктив ўйинлардир. Улар раҳбарлик қиладилар боланинг турли хил қурилиш турларига эътиборини жалб қилиш, конструктив кўникмаларни ўргатиш, ташкил қилади ва бирлаштиради.

Бу ўйинлар гуруҳи тизимли равишда машқ қилиш имконияти учун жуда муҳим бўлган маълум кўникмалар жисмоний ва ақлий ривожланиш, характер ва иродани тарбиялаш учун болалар боғчасида уларсиз боғда тарбиявий ишларни олиб бориш қийин бўлар эди. Бундай ўйинлар болалар ўрганадилар ёки бир-биридан ёки катталардан. Уларнинг кўплари сифатида авлоддан-авлодга ўтиб келган халқ ўйинлари. Улар болаларга жуда яқин ва қизикарли, чунки улар болалар ҳаётини акс эттиради.

Дидактик ўйинлар - асосийни ишлаб чиқиш болаларнинг ақлий қобилиятлари. Уларда боланинг сезги органлари ривожланади, диққати, хотираси, мантикий тафаккури чархланади ва ривожланади. Аммо дидактик ўйин, билимларни мустақамлашнинг самарали усули бўлса-да, у

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

машгулотга айланмаслиги керак. Бу шуни англатадики, унда ўйин лаҳзаси бўлиши керак. Ўйин болани фақат қачон қизиқарли бўлса, ўзига жалб қилади бу болаларга қувонч ва завқ бағишлайди.

Ҳозирги вақтда, аввалгидек, дидактик ўйинга катта аҳамият берилмоқда. Унинг аниқ самарадорлиги кўп йиллик амалиёт тажрибасини тасдиқловчи ўсаётган боланинг маданияти болалар билан, нафақат машхур ўқитувчилар, балки умуман педагоглар фаолиятида ҳар қандай дидактик ўйиннинг асосий мақсади ўқитиш, шунинг учун унинг асосий компоненти дидактик вазифадир, мактабгача ёшдаги боланинг ўйин хонасидан яширинган. Бола шунчаки ўйнайди, лекин ички психологик маънога кўра, бу бевосита ўрганиш жараёни ҳисобланади.

Дидактик вазифа мақсад билан белгиланади болаларни ўқитиш ва тарбиялаш таълим дастури, ҳар бири учун қаерда ёш гуруҳида белгиланган ҳажм билим, болалар эгаллашлари керак бўлган кўникма ва қобилиятлар худди шу дидактик ўйин турли усулларда қўлланилиши мумкин. таълим фаолиятини йўналтиради ва болаларни ўқитишнинг турли вазифаларини бажаради.

Шундай қилиб, дидактик ўйин қуйидагиларга ёрдам беради:

- конитив қобилиятларни ривожлантириш;
- янги билимларни эгаллаш, уларни умумлаштириш ва мустаҳкамлаш;
- ўйин жараёнида улар ижтимоий жиҳатдан ўрганадилар ақлий воситалар ва усуллар ишлаб чиқилган фаолият;
- дидактик ўйинлар жараёнида, кўп мураккаб ҳодисалар (шу жумладан табиат ҳодисалари) оддийларга бўлинади аксинча, яқка ҳодисалар умумлаштирилади, шунинг учун у амалга оширилади. аналитик ва синтетик фаолият.

Шу билан бирга, ўйинлар хотирани, диққатни, кузатишни ривожлантиришга ёрдам беради; болаларга табиат объектларининг ўзлари билан ишлаш, уларни солиштириш ва индивидуал ташқи хусусиятларнинг ўзгаришини қайд этиш имкониятини беради.

Ўйин педагогик жараёнда қўлланилса, кучли тарбия омилига айланади ташкилотлар болалар ҳаёти ва фаолияти бу шуни англатадики, болалар ҳаётининг асосий кўринишлари мактабгача ёш, яъни уларнинг қизиқишлари, сўровлар, мулоқот, турли шакллардаги ўйинлар билан қондирилади.

Мактабгача ёшдаги болаларнинг ҳаётида мавжуд аллақачон ривожланган ижтимоий тамойил. Бу болаларнинг муносабатида ўзини намоён қилади бир-бири билан, қандай ҳаракатлар амалга оширилади, қандай хатти-ҳаракатлар шакллари, қизиқишлар фаоллашади. Бу ўйинлар педагогикасининг оммавий бошланиши ҳар бир ҳолатда фойдаланади. Ўйиндаги боланинг ҳаётини алоҳида мавжудот сифатида тасаввур қилиш лозим. Шунинг учун, ўйинда алоҳида таълим билан чекланиб бўлмайди.

Ўйин жамоасидан ташқарида боланинг шахсияти. Бу ерда биз фақат жамоатчилик ҳақида гапиришимиз мумкин болалар ҳаёти, ижтимоий хулқ-атвор кўникмаларини эгаллаш ҳақида, ўйинларга шундай характер ва йўналиш бериш, улар болаларни хулқ-атвор ва муносабатнинг ижобий омилларига ундайдиган мазмун ҳақида суҳбат олиб борилади.

Ўйин болалар боғчасида болаларни тарбиялаш усули сифатида, бу ижтимоий тамойилга таянади ва фойдаланади. Айнан шундай шароитларда кенг кўламли ишларни зудлик билан амалга ошириш керак болалар жамоасининг кундалик фаолияти билан боғлиқ ўқув вазифалари, тарбиялаш каби ижтимоий хулқ-атвор, жамоада ҳаёт одатлари, индивидуалликни шакллантириш. Болалар боғчаси педагогикасида кўплаб вазифалар оғзаки шаклда ҳал қилинган.

Дидактик ўйинчоқлар - пирамидалар, кружкалар, тухумлар - уй мақсадлари бор, болалар тухумнинг ярмидан, пластинкадан телефон яшаш, кружкалар - ҳалқалардан. Юмшоқ ўйинчоқлар - айиқ, хўроз, қуён - кенг ва кўп жиҳатдан қўлланилади: айиқ - "ўгъил", саёҳатлар иштирокчиси, қуён - ухлаётган, касал. Двигателлар – автомобил троллейбус - одатда текис чизикда ишлатилади, болалар ҳар бир материалдан кенг ва турли йўллар билан фойдаланадилар. Ўйиндаги материалнинг мақсади ўзгартирилади, у бўлади фақат турли хил ишларни амалга ошириш учун воситадир. Материаллар ва ўйинчоқларнинг оқилона танлови кўп жиҳатдан улардан тўғри фойдаланишни белгилайди. Болаларни кўрсатмалар билан боғламасдан, бу ўйинчоқ билан қандай ўйнаш керак, лекин болаларга энг қизиқарли нарсаларни кўрсатиш керак уни қандай ишлатиш керак: миниш учун маслаҳат беринг, ўтириш ўрнига кўғирчоқ ва қўлларда уни ушлаб турунг.

Катта мактабгача ёшда боланинг ўйинчоққа муносабати сезиларли даражада ўзгаради. Ўйинчоқларнинг ўйинлардаги роли ҳам ўзгариб бормоқда. Болага аллақачон ўйинчоқ билан ифодаланган камроқ тайёр тасвир керак. Турли ёшда уларнинг босқичлари ўзига хослик

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

билан тавсифланади хусусиятлари, шунинг учун жамоатчиликнинг ривожланиш даражаси ва унинг намоён бўлиш доираси ҳар хил. Ўйин гуруҳлари натижалар ва айна пайтда болалар жамиятининг аниқ ҳаётининг сўзловчиси сифатида ишлайди. Айна уларнинг ўйин ҳаётида ҳаракатлар, муносабатларнинг мураккаб соҳаси ғайриоддий ёрқинлик билан намоён бўлади.

Болаларни ахлоқий меъёрларга тушунишни ўрганиш ва баҳо берилади. Жамиятдаги ҳаракатлар, бола бу соҳадан мураккаб нарсани тушунишдан олдин, у ўрганади.

Шундай қилиб, болаларнинг ўйинлардаги муносабатлари - мавжудлиги учун муҳим элемент ҳисобланади. Туйғулар муносабатлар билан ҳам богълик: ўзидан ва бошқалардан қониқиш ёки норозилик, қувонч, болаларча мағрурлик, ҳасад, ёш болалардаги бу ҳис-туйғулар, тажрибалар доираси жуда хилма-хилдир. Бундан ташқари, ўйинларда шаклландиган ҳис-туйғулар жуда муҳим аҳамиятга эга. Ўйинда боланинг иштиёқини қондириш. Бу эҳтирос қачон қондириш мумкин улар ўйинда, ўйинда тўлиқ қониқиш ҳосил қилади. Ўйинлар бола ўзи учун қизиқарли бўлган болалар жамиятини, тажрибаларини топади қувонч, қайғу, ҳамдардлик ва дўстлик туғилади. Ҳар бир бола учун фаолият барча болалар учун ягона бўлиб хизмат қилади. Ўйинни ўз-ўзидан пайдо бўладиган ҳодисадан айлантириш муҳимдир. Ўйинларда қатнашиб, болалар ҳар бирдан хурсанд бўлишади босқичма-босқич, атроф-муҳитдаги янги нарсаларни кашф қилиш уларнинг дунёси, ҳаёт талаб қиладиган кўникмаларни эгаллайди.

АДАБИЁТЛАР

1. Г.М.Салимов «Развитие эмоциональной сферы дошкольников – залог психического и личностного роста детей в период адаптации к условиям дошкольного учреждения» МАДОУ г.Уфа. 2021 год.

2. Kadirov R.X., Jismoniy tarbiya va sport sohasining zamonaviy ilmiy tadqiqot yo'nalishlari hamda dolzarb muammolari // Pedagogik mahorat. - 2019/5. - 35-41 bet.

3. Педагогика под ред. И.П. Подласого, учебник для ВУЗов, 2001 год.

4. «Программа воспитания и обучения в детском саду», под ред. М.А. Васильевой, В.В. Гербовой, Т.С. Комаровой. 2005г.

5. Журнал «Воспитатель ДОУ» №4, 2010г.

6. Журнал «Дошкольное воспитание» №2, 2003 г.

1. Azimovna F. M. et al. Educational importance of physical education, sports and health measures in higher educational institutions //E-Conference Globe. – 2021. – С. 321-325.

2. Azimovna F. M. Formation of spiritual and moral values of pupils in physical education lessons //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2020. – Т. 9. – №. 11. – С. 99-103.

3. Nematovich K. S. Abdueva Sitorabonu Savridin kizi, Fatullayeva Muazzam Azimovna, Kurbanov Shukhrat Kuldoshevich. Using of innovation terms in physical education and sport lessons and their social and educational features //Journal of Critical Reviews. doi. – Т. 10. – С. 470-471.

4. Салимов, Г. М., Дустов, Б. А., Фарманов, У. А., & Рахмонов, Р. Р. (2020). Показатели констатирующего этапа экспериментальной работы по физическому развитию учеников 7-10 лет общеобразовательных организаций Узбекистана. *Педагогическое образование и наука*, (1), 91-97.

5. Akmalovich, Dustov Bakhtiyor. "Acmeological peaks of a sports teacher and coach." *Middle European Scientific Bulletin* 11 (2021).

6. Akmalovich, D. B. (2020). Organization of independent work of students in the process of physical education. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 9(11), 120-123.

7. Safarova Rokhat G. Ways and factors of optimization of the content of general secondary education in today's world // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. 2012. №2 (eng). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ways-and-factors-of-optimization-of-the-content-of-general-secondary-education-in-today-s-world> (дата обращения: 09.05.2022).

8. Мухитдинова Н.М. Абитова Ж.Р. Механизмы интеллектуального развития дошкольников с помощью физических занятий // Проблемы педагогики. - 2020- № 3 (48) с 79-81

9. Мухитдинова Н.М. Методология физических упражнений и игр в дошкольных образовательных организациях // Проблемы науки-2020-№9 (57) с 81-83

10. Мухитдинова Н.М. Эшов Э. Improvement of psychology and pedagogical process on physical training // Intellectual Archive 2018 с 93-96

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqiyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

11. Djurayeva Maxasti Zokirqizi “The emotion training system for atudents of preschool education for sports gymnastics sports competitions” 88-101 betlar. International Journal of Advanced Research in Monagement and Social Sciences. Vol.1 №2 February 2022

12. Джураева Махасты Зокировна “Характеристика эмоционально –волевой готовности личности к спортивной деятальности” 169-171 betlar. Россия-Таджикистан –Узбекистан. молодежь и развитие духовной культуры общества: актуальные проблемы и перспективы их решения. 22апреля 2022г.

13. Маъмуров Б. Б. Бўлажак ўқитувчиларни шахсга йўналтирилган таълим-тарбия жараёнини лойиҳалашга тайёрлашда қўлланиладиган тамойиллар. Современное образование (Узбекистан), 2017. <https://cyberleninka.ru/article/n/b-lazhak-ituvchilarni-shahsga-y-naltirilgan-talim-tarbiya-zharayonini-loyi-alashga-tayyorlashda-laniladigan-tamoyillar>

14. Mamurov B. B. The Need to Prepare Future Teachers to Design a Student-Centered Educational Process. Eastern European Scientific Journal, 2017. <http://journale.auris-verlag.de/index.php/EESJ/article/viewFile/600/596>

15. Мамуров Б.Б., Махмудов М.Х. Акмеологическая составляющая образовательной культуры учителя. философские и методологические. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36679921>

16. В Mamurov, А Маманазаров, К Abdullaev, I Davronov. Acmeological Approach to the Formation of Healthy Lifestyle Among University Students. III International Scientific Congress Society of Ambient ..., 2020. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/isc-sai-20/125937241>

17. ББ Мамуров. Акмеологический подход к воспитанию молодого поколения в наследии предков. Педагогическое образование и наука, 2016. http://www.manpo.ru/manpo/publications/ped_obraz/n2016_03.pdf#page=147

18. Маъмуров Б.Б. Маманазаров А.Б. Условия развитие у будущих учителей навыков проектирования учебного процесса на основе акмеологического подхода. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37269472>

19. Тураев М. М., Баймурадов Р. С., Файзиев Я. З. Интерактивные методы физического воспитания в вузах //Педагогическое образование и наука. – 2020. – №. 3. – С. 132-135.

20. Файзиев Я. З., Зиёев Д. Я. У. краткий исторический обзор развития физического воспитания и спорта //Academy. – 2020. – №. 9 (60).

21. Файзиев Я. З., Кузиева Ф. Эффективности использования национальных средств физического воспитания в учебном процессе //Вестник магистратуры. – 2020. – №. 3-1. – С. 95.

22. Vozorova S., Fayziev Y. The development of motor memory of students in physical education classes //Student science: research works. – 2019. – С. 47-48.

23. Юсупова Зулфизар Шариповна Методы организации физической подготовки в дошкольных образовательных организациях // Проблемы науки. ISSN 2542-0801(online) ISSN 2413-7081-(print)ГОСТ 7.56-2002. – 2020. – №. 09 (54) ст.46-48 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=DNSe5CIAAAAJ&citation_fo_or_view=DNSe5CIAAAAJ:2osOgNQ5qMEC